

Uvodnika:

NEUVRŠČENI TERORIZEM?

Jugoslovanske oblasti so 30. maja priznale, da imajo v rokah vsaj štiri nemške teroriste, ki jih išče zahodno nemška vlada, ki je že 18. maja zahtevala od Jugoslavije, da jih izroči. Ni znano, kako so Nemci zanje zvedeli, niti kako so teroristi padli v roke jugoslovanski policiji. Domnevati gre, da je zadeva povezana z aretacijo Wisniewskega v Parizu, ko je mož hotel odleteti v Zagreb, pa ga je 12. maja francoska policija prestregla. Nemci sicer pravijo, da so iz varnostnih razlogov, da bi morda ujeli še več teroristov, objavili novico šele 29. maja, toda zakasnitev je verjetna tudi zaradi obzira do Jugoslavije, ki je niso hoteli spraviti v neprijeten položaj, češ da daje potuho ali celo pribežališče teroristom. Kot poročamo o tem na 15. strani, so se Jugoslovani dejansko obirali s priznanjem, da so se teroristi nahajali na njenem ozemlju; ko tega niso mogli pred Nemci več skrivati, in ko so Nemci objavili novico svetu, so popustili — toda izročitev so vezali na zahtevo, da hočejo imeti Hrvate.

Niso nam znane podrobnosti o izročitveni pogodbi med Bonnom in Beogradom; vendar lahko predvidevamo, da je bilo dogovorjeno, da bodo vsak primer ocenjevali posebej, po njegovi vrednosti, značaju in okoliščinah. To bi tudi mogel biti razlog, zakaj je predstavnik namškega pravosodnega ministrstva odklonil kakršnokoli menjalno kupčijo.

Ne glede na izročitveno pogodbo med obema državama, mora biti nemškim oblastem več kot jasno, da prvič, justice v Jugoslaviji, kot jo pojmujejo v Zahodni Nemčiji, enostavno ni. Zato je silno tvegana izročitev kakšnega političnega delikventa, ki je iz političnih razlogov storil kakšno nasilno dejanje proti jugoslovanskim predstavnikom. Drugič: Nemcem je dobro znano, kakšnih oblik delovanja se poslužuje jugoslovanska tajna policija med Jugoslovani v Nemčiji, kakšen pritisk izvaja nanje, kako jih z izsiljevanjem nagovarja na špijonažo in celo kriminalna dejanja. Tretjič: Nemcem je tudi znano, da so bili jugoslovanski komunisti tisti, ki so pred kakšnimi desetimi leti pričeli s političnimi umori nad hrvaškimi in srbskimi emigranti. Ti umori so bili vzrok, da so potem napadeni pričeli vračati titovcem milo za drago.

Vse to vedo Nemci iz lastnih obveščevalnih virov; od priznanj aretiranih emigrantov; iz izpovedi jugoslovanskih policijskih agentov, ki so na pritisk pristali na sodelovanje z Udbo, a so o tem takoj obvestili nemške oblasti; pa tudi iz izpovedi jugoslovanskih agentov, ki so bili odkriti in aretirani od nemških oblasti.

S kom imajo Nemci opravka, potrjuje tudi primer njihovega državljana Eberharda de Haana, predstavnika nemške dobrodelne organizacije 'Arbeiterwohlfahrt', ki je imel mnogo simpatij za jugoslovanski režim in si je v okviru organizacije iz humanitarnih, če ne celo političnih razlogov, prizadeval, olajšati življenje jugoslovanskih delavcev v Nemčiji in jim pomagati. Pri tem je tesno sodeloval z jugoslovanskimi oblastmi.

Ko se je de Haan enointridesetič službeno mudil v Jugoslaviji, so ga pred odhodom aretirali in obtožili špijonaže.

Med zaslišanjem so mu tudi ponudili, če bi hotel špijonirati za Udbo. Eno kot drugo je de Haan odklonil odn. zanikal.

Nobena nemška intervencija, uradna in osebna, ni nič zalegla, dokler ni bonnska vlada pristala, da v zameno za de Haana izpusti iz zaporov Mihajla Šljivara, udbaškega agenta in terorista, ki so ga Nemci aretirali, ko je po naročilu Udbe hotel umoriti hrvaškega emigranta Franju Goretu. (O tem zelo zanimivem primeru smo pisali v našem listu št. 457.) Ker so se v Beogradu upravičeno bali, da bi proces proti Šljivaru odkril za jugoslovanske oblasti sila neprijetne reči, med drugim morda celo okoliščine skrivnostnih političnih umorov hrvaških in srbskih emigrantov, so komunisti enostavno aretirali de Haana, ga brez vsakega dokaza obtožili za vohunstvo in od Nemcev nazadnje zahtevali zameno za Šljivara.

Po povratku v Nemčijo, je Eberhard de Haan izjavil, da so mu Jugoslovani očitali, da je on, ki je po svoji službi imel tesne stike tako z jugoslovanskimi delavci kot diplomatskimi predstavniki, nagovarjal pokojnega Edvina Zdovca, naj bi vohunil za Nemce. Kot se bodo naši bralci spomnili, je bil Edvin Zdovec eden od jugoslovanskih konzulov v Frankfurtu; 7. februarja 1976 zjutraj je bil umorjen pred svojo garažo, ko se je odpravil v službo. Čeprav je tedaj Beograd obdolžil za umor hrvaške nacionaliste, je bilo več kot jasno, da iz te moke ne more biti kruha. Obstajal je sum, da so Zdovca ubili komunisti sami; po nekih vesteh, so bili takega mnenja tudi v nemških policijskih krogih. Sedanji očitke de Haanu, pomeni lahko dvojje: ali je Udba vedela, da je Zdovec, ki je bil poverjen z varnostnimi posli med gospodarstveniki, delal za Nemce, ali pa je Udba to sama slutila. V enem ali drugem primeru je bilo zanj važno, da se Zdovca znebi, ker je očitvidno mož preveč vedel. Če izključimo političen obračun, za katerega ni prav nobene trohice dokaza ali celo sumnje, da bi Zdovca namreč ubili protikomunistični emigranti, ostaja sicer še ena možnost: Zdovec bi mogel biti žrtev jugoslovanskega podzemlja v zahodni Nemčiji. Ta mafija zdaj tekmuje z italijansko za prvo mesto. Toda pri tem se postavlja vprašanje, če je nemška policija res tako šibka, da v dveh letih ne bi mogla odkriti zločinca, če je ta prihajal iz podzemlja. Zato gre verjeti domnevi, da so Zdovca ubili njegovi lastni tovariši - ne prvič in ne zadnjič! - in zaslihanje de Haana to krepko potrjuje.

UPRAVNE VOLITVE NA PRIMORSKEM

Slovenci bodo 25. junija volili deželnega poslanca na celotnem ozemlju Furlanije-Julijske krajine, v samem Trstu tudi občinski svet, na Goriškem pa pokrajinski svet.

Slovenska skupnost bo to pot prvič pod svojim imenom nastopila na vsem ozemlju dežele, ko bo kandidirala dr. Štoko za deželnega poslanca. Pri tem ne bo mogla računati - kljub dobrim odnosom z Ljubljano - na titovsko Racetovo Zvezo, ker bo ta še naprej v glavnem podprla kandidate na listi KPI. To pot se bodo pokazali prvi rezultati okrepljenega terenskega dela Slovenske skupnosti, ki je zadnje čase razširila organizacijo tudi na podeželje in med mladino. Vprašanje tudi ostaja, v kolikšni meri bo umor Alda Mora vplival na slovenske volilce. Ali bodo ti iz širših protikomunističnih razlogov podprli Krščansko demokracijo ali pa volili za edino slovensko listo, ki nastopa samostojno?

UREDNIŠTVO

"KDOR ŠE MORE, NAJ KRIČI!"

Dopis s Primorskega

"Kdor še more, naj kriči!" je naslov članka v KATOLIŠKEM GLASU dne 13. aprila, podpisanega K. H.

Članek se začne s tole ugotovitvijo: "Dostojanstvo človeške osebe ni bilo morda še nikoli v zgodovini tako teptano kot v zadnjih desetletjih." Kmalu za tem je odstavek; "Tudi v našem listu objavljamo primere z vsega sveta, ki govorijo o državljanih, katere režimi preganjajo, zapirajo, sodijo zgolj zaradi tega, ker so kritizirali režim svoje države, povedali svoje mnenje. Imamo namreč na svetu malike, ki so nedotakljivi; smeš jih samo moliti. To se pravi, smeš jih samo hvaliti."

Te besede niso naperjene samo proti diktatorskim režimom, ampak tudi proti raznim "revolucionarjem in gangsterjem", za katere "je človek blago, ki ga lahko zamenjaš za denar ali kako drugo odkupnino".

Pisec misli predvsem na ravnanje sovjetskega komunističnega režima z domačimi oporečniki, ki jih zdrave vrže v umobolnice, jih izganja iz domovine, jim odvzema državljanstvo, jih zamenjava z raznimi komunisti iz zapadnega sveta in tako dalje, pa tudi na italijanske rdeče brigadirje, ki streljajo proti funkcionarjem tovarne avtomobilov FIAT, proti predstavnikom Krščanske demokracije v raznih izvoljenih svetih, ter proti orožnikom, jetniškim paznikom in drugim.

Članek se ne pritožuje nad zadržanjem politikov in množic, ki so iz strahu ali iz egoizma zelo pasivni spričo neprestanega nasilja, teptanja človeških pravic in zanikanja človeškega dostojanstva v totalitarnih režimih; dodaja, da so v takih državah oporečniki živa vest, in nadaljuje;

"Toda kdo je danes med oporečniki v totalitarnih državah? Včasih je bilo med njimi veliko škofov, duhovnikov, krščanskih vernikov. A danes? Iz Češkoslovaške je prišlo pismo, ki je v tem pogledu silno pesimistično. 'Krščanska sol se je spridila. Molimo malo in se malo stavimo na razpolago Sv. Duhu in zato nimamo več kaj povedati sedanjemu svetu.'

To je napisal češki duhovnik, ki potem prosi: Vsaj vi kričite, ki ste še svobodni. Zaradi tega je naša dolžnost kot kristjanov in svobodnih ljudi, da pred nasiljem ne molčimo, da nas ne zadene prerokova beseda: 'Gorje vam, mutasti psi'!

Članek moramo v celoti pohvaliti in vestno odgovoriti na poziv "Vsaj vi kričite, ki ste še svobodni" s tem, da obsodimo vsako nasilje, vsako teptanje človeških pravic, masovno preganjanje državljanov ter grozne pokolje posameznikov in množic od strani totalitarnih režimov, zlasti komunističnih.

Kričati moramo, da ne pademo tudi mi v žrelo

volkov v človeški podobi, ki jih rodijo ti režimi, v glavnem komunistični!

Berimo samo knjige "Izbral sem svobodo" inž. Kravčenka, "Otočje Gulag" pisatelja Solženicina, "7000 dni v Sibiriji" Karla Steinerja, "Črne bukve" in podobne vi re, pa se nam bodo lašje zaježili od groze!

*

16. marca so rdeči brigadirji ugrabili nič manj kot Alda Mora, predsednika Krščanske demokracije, in pri tem ubili pet stražnikov njegovega spremstva. Po slabih dveh mesecih so ubili še Mora samega.

Brigadirji sami priznavajo svoje zločinske podvige, se nanje ponašajo in izjavljajo, da s tem početjem stremijo po uvedbi integralnega komunizma po vsej Evropi.

*

V zvezi z ugrabitvijo Alda Mora je KATOLIŠKI GLAS 13. aprila pisal v članku "Tri neovrgljiva dejstva" med drugim tole: "Italijanska komunistična partija se od ugrabitve Alda Mora zares vzorno vede: postala je glasnik demokratičnega reda... Na vsak način bi se rada v javnosti predstavila kot nosilka 'socializma s človeškim obrazom'. Toda še ni dolgo, ko je ista partija vzpodbujala k razrednemu sovraštvu. Saj drugače tudi ni moglo biti. Marxov 'Manifest' jasno poziva k razredni borbi..."

KATOLIŠKI GLAS pa je leta 1975 in pozneje pisal, da "je antikomunizem danes obrabljena fraza," ter priobčil hudo žaljive napade na somišljenike bivše SDZ samo zato, ker so ti ob volitvah leta 1976 glasovali za Krščansko demokracijo, da bi ne zmagali komunisti in uvedli totalitarni režim z vsemi hudimi in groznimi posledicami.

Krščanska demokracija je še vedno, hočeš nočeš, glavni steber v obrambi pred komunizmom; zato je ona, v osebah svojih predstavnikov, glavna tarča napadov rdečih brigadirjev, ki niso nič drugega kot oborožene komunistične tolpe.

V obrambi pred komunizmom je bila Slovenska demokratska zveza, in sicer vse do svojega konca, ki ga je povzročilo Slovensko ljudsko gibanje, potem ko je stopilo v stike s SZDL iz Ljubljane in ukinilo prejšnjo Slovensko katoliško skupnost.

Somišljeniki bivše SDZ še naprej kričijo, kakor pač morejo, proti komunistični nevarnosti, ker nočejo biti "mutasti psi"!

*

13. aprila je KATOLIŠKI GLAS objavil pod "Kamenčki" tudi naslednje:

"Besede - Dejstva - Vprašanja"

BESEDE

V poročilu o obisku NSKS v naši deželi, ki ga je za KATOLIŠKI GLAS sestavil naš sotrudnik, smo brali tudi naslednje misli: Med kosilom je dr. Štoka... podčrtal delo SSK po celi deželi... ter pozitivno označil

dosedanje stike med SSK in predstavniki matične države, zlasti po zadnjem obisku republiške SZDL v naši deželi." Potem beremo še: "Kot predstavnik matične države je spregovoril generalni konzul Jugoslavije Ivan Renko. Poudaril je pomoč matične države prizadevanjem zamejskih Slovencev, tako na Koroškem kot na Primorskem..."

DEJSTVA

V novembru 1977 smo v Gorici imeli pevsko revijo Cecilijanko. Iz Slovenije sta bila povabljeni dva zbor, Eden je nekaj dni pred Cecilijanko svojo udeležbo odpovedal, drugi zbor pa je dan pred nastopom dobil iz Ljubljane izrecno prepoved, da na Cecilijanki ne sme nastopiti.

Ob novem letu so jugoslovanske oblasti ponovno prepovedale vstop na jugoslovansko ozemlje pisatelju Borisu Pahorju.

Na revijo zborov Primorska poje so se javili tudi trije cerkveni pevski zbori iz Trsta. Kot znano, so jih organizatorji zavrnil.

Na Prazniku pomladi na velikonočni ponedeljek v Doberdobi bi moral nastopiti tudi zbor iz Prvačine, ki je svoje sodelovanje obljubil, potem pa svoj nastop zadnji hip odpovedal. Razlogi za tako odpoved so ostali neznan in do sedaj nepojasnjeni.

VPRAŠANJA

Dejstva se tičejo nas kulturnikov. Zato vprašujemo: Ali moremo ob takih dejstvih, ki se ponavljajo, pozitivno označiti stike med zamejstvom in matično Slovenijo? Ali moremo pritrditi generalnemu konzulu Ivanu Renku "o pomoči matične države prizadevanjem zamejskih Slovencev, tako na Koroškem kot na Primorskem," ko pričajo dejstva o kulturni sabotaži vsaj enega dela zamejcev?

Mi kulturniki sodimo politiko po dejstvih in ne po besedah. (r+r) "

Ni težko tu razumeti, da je pisec "Kamenčkov" (r+r) s tem vrgel jasen očitek deželnemu tajniku SSK dr. Dragu Štoki in samemu predstavniku matične države generalnemu konzulu Ivanu Renku! "

KLIC TRIGLAVA je že večkrat opozoril, da tako Korošci kot Slovenska skupnost nimajo kaj pričakovati od jugoslovanskega režima glede rešitve nacionalnih vprašanj, kot sta globalna zaščita obeh manjšin in dejansko uživanje vseh njihovih pravic.

Komunistični režim ravna z zamejskima manjšinama le v svojo korist, to se pravi: priznaj mojo oblast in jaz ti kaj stisnem v roko, da mi ne boš delal sitnosti, ko iščem dobre odnose s tvojo državo za moje koristi; manjšina bodi le mostičče v izvajanju te moje politike!

In res Korošcem in Primorcem stiki z Ljubljano niso prav nič koristili v prizadevanju za globalno zaščito. Pomislimo samo, da dve tretjini otrok koroških Slovencev nimata pouka v materinščini, da se na Primorskem razlaščenje slovenske zemlje nadaljuje in da je manjšina sama v boju za svoje pravice.

Če se hočemo dosledno braniti pred nasiljem, zlasti pred komunističnimi grozotami, bi bilo potrebno, da bi KATOLIŠKI GLAS nadaljeval z objavljenjem takih član- kov, ki so v skladu s krščanskim naukom in z demokratičnimi načeli, in da bi bil hkrati na razpolago vsem slovenskim katoličanom.

Ne smemo pozabiti na veliko število žrtev nasilja tudi na našem področju in po vsej Sloveniji.

Ne smemo pozabiti niti tega, da je komunizem vselej in povsod samo totalitaren, Danes se komunisti v Italiji in sploh v zahodni Evropi res predstavljajo kot zagovorniki demokracije, toda to je le krinka. Če pridejo na oblast, bodo jutri zopet pokazali, da so volkovi v človeški podobi!

PRAVICE ČLOVEKA V SLOVENIJI

Ciril ŽEBOT, Profesor gospodarske vede, Georgetown University

Besede "Helsinki", "Carter" in "Beograd" so postale trije simbolični izrazi novega poudarka človekovih pravic v današnjem svetu.

"Helsinki" - ker so tam leta 1975 bili podpisani dogovori med evropskimi državami, vključivši Sovjetsko zvezo, in Združenimi državami, ki poleg drugega politično zavezujejo države-sopodpisnice k spoštovanju človekovih pravic. Opozarjati na kršitve teh pravic v katerikoli izmed teh držav poslej ne pomenja več "vmešavanje v notranje zadeve" teh držav. Že v tem je pomemben dosežek.

"Carter" - ker je sedanjí ameriški predsednik proglasil skrb za spoštovanje človekovih pravic kot bistveno sestavino ameriške zunanje politike, čeprav drugi važni oziri v mednarodnih odnosih večkrat omejujejo zaželjeno poudarjanje teh pravic.

"Beograd" - ker se je tam od okrobra 1977 do marca 1978 vršila konferenca držav-podpisnic helsinških dogovorov z namenom, da ugotovi, koliko so posamezne države-podpisnice napredovale v izpolnjevanju političnih obvez, vsebovanih v helsinških dogovorih.

Ker je Sovjetska zveza hotela predmet človekovih pravic v uradnem poročilu o sklepih beograjske konference bistveno okrniti, so se zahodne države rajši odločile, da skupno uradno poročilo predmeta človekovih pravic sploh ne omeni. V tem oziru je beograjska konferenca bila brez haska, vendar pravic človeka vsaj ni kompromitirala.

Je pa v zvezi z beograjsko konferenco končno prišlo do delne amnestije nekaj nad 200 političnih jetnikov v Jugoslaviji, gostiteljici konference. Med amnestiranimi sta bila tudi dva ugledna slovenska "jetnika"

Gornje je poslovenjeno besedilo predavanja na letnem zboru SLOVENIAN HERITAGE VOMMITTEE v Washingtonu, D.C., 24. aprila 1978.

zaradi prepričanja", časnikar Viktor Blažič in sodnik Franc Miklavčič. O Miklavčičevem primeru je izredno veliko poročal THE NEW YORK TIMES, Amnesty International pa je Miklavčiča februarja 1977 proglasila za svojega "jetnika meseca". Miklavčič je bil aretiran in zaprt maja 1976, oktobra 1976 pa je bil obsojen na skoraj šest let zapore zaradi pseudonimnega članka v tržaški slovenski reviji ZALIV. V članku je sodnik Miklavčič podrobneje pojasnil že prej objavljeno pričevanje Edvarda Kocbeka o množičnih umorih vrnjenih slovenskih domobrancev leta 1945. Poleg tega je Miklavčič bil obsojen tudi zaradi zapisa v svojem skritelem zasebnem dnevniku o naravnih težnjah Slovencev do narodne samoodločbe, ki je priznana tudi po jugoslovanski ustavi.

Dejna amnestija konec novembra 1977 je glasno opozorila na celotno vprašanje človekovih pravic v Jugoslaviji. Po decembrskem puču leta 1971 v Karadjordjevem je namreč partijski režim v Jugoslaviji bil zopet politično centraliziran na beograjskem vrhu na novo ponotene jugo-partije. Zato stanje človekovih pravic v Sloveniji danes ni dosti različno od drugih republik v Jugoslaviji.

*

Kaj so pravice človeka? S premaganjem suženjstva je krščanstvo odprlo zgodovinska vrata za uveljavljanje človekovih pravic za vse ljudi. Po krščanskem pojmovanju, filozofsko razčlenjenemu po Tomažu Akvinskem, je človek prvenstven pred družbo in državo, ker je edini v stvarstvu, ki je bil ustvarjen po podobi Stvarnika. Ta mu je vdahnil neumrljivo dušo in osebno odgovornost za njeno večno življenje. Na sorodni filozofski osnovi je ameriška Deklaracija neodvisnosti leta 1776 preprosto in kleno izrazila tri povezane kategorije človekovih pravic: pravice do življenja, svobode in uveljavljanja lastne sreče. Te pravice so del človekove narave, naravno pravo nad državno zakonodajo, osnovne pravice nad vsemi drugimi pravicami.

Nekaj let po dokončnem prelomu s Sovjetsko zvezo v letih 1948-49 je partijski režim v Jugoslaviji postal že toliko raz-stalinjen, da samo človekovo življenje ni bilo več odvisno od popolne samovoljne partije, kot je to bilo dotlej v primerih okupacijskih političnih umorov od strani VOS-e, poboja tisočev vrnjenih domobrancev leta 1945 in likvidacije tako imenovanih "informbirojevcev" po prelomu s Stalinom. Poslej zadene smrt le nekatere politične teroriste.

Toda v Jugoslaviji, posebno po decembru 1971, ni svobode javnega izražanja, združevanja in zborovanja, kar je vse - z izjemo ozko opredeljenih cerkvenih dejavnosti in ideološko nevtralnih strokovnih analiz - sistematično nadzorovano od partije prek njene frontne Socialistične zveze.

Na beograjski konferenci so zastopniki komunističnih režimov poskušali zamegliti očitke o teptanju človeka v svojih državah s povzdigovanjem tako imenovanih "gospodarskih pravic" za vzdrževanje človekovega življenja, ki da so celotnostno uveljavljene v komunističnih državah, v zahodnih deželah pa kršene in prikrajšane.

Toda že sami jugoslovanski uradni podatki po-kažejo tudi glede "gospodarskih pravic" dokaj drugačno stvarnost. V Jugoslaviji ostaja vsaj 12 odstotkov delo-is-kalcev brez zaposlitve, približno toliko pa jih je "na začasnem delu" v zahodni Evropi. Priznati pa je treba, da je glede zaposlenosti v Sloveniji mnogo boljše kot v drugih republikah. Toda samostojnih poklicev je malo, število obrtnikov se je zelo skrčilo, male družinske kmetije, od režima zanemarjene in diskriminirane, pa životarijo in še naprej propadajo.

Venomer opevano "delavsko samoupravljanje" v podružabljenih gospodarskih in negospodarskih dejavnostih je po centralističnem puču leta 1971 zopet bolj in bolj pod nadzorstvom partije na vseh svojih tisočerihi stopnjah od "osnovnih organizacij združenega dela" do vrhunskih "delegatov" v zvezni skupščini. To je v redkem besednem spodrsrljaju priznal sam zasnovalec "družbenega samoupravljanja" Edvard Kardelj, ko je oktobra 1972 izjavil v Mostarju: "Partija se mora vmešavati... mora zavzeti konkretna stališčava sami osnovi samoupravljanja... ne more prepustiti naključju, ko gre za volitve delegatov... mora stopiti v to demokratsko bitko brez iluzij... tako, da se nam tam, kjer slabi, kjer bitke ne moremo izvojevati z demokratičnimi sredstvi, ni treba bati uporabiti sredstva revolucionarne in državne prisile".

K pregledu stanja človekovih pravic v Jugoslaviji in Sloveniji je potrebno še dodati, da je tam kršena tudi pravica obtoženega človeka do zahtevnega pravnega postopka, ki je sestavni del človekovih pravic do življenja in svobode. Policijski, preiskovalni in sodni postopki v Jugoslaviji ne jamčijo ugotavljanja krivde po naravnem pravilu, da je obtoženca smatrati za nedolžnega, dokler mu ni krivda objektivno in nedvomno dokazana.

*

Kakšni so izgledi za bodočnost človekovih pravic v Jugoslaviji in Sloveniji? Upanje na izboljšanje je krščanska krepost ali celo dolžnost, toda imeti mora vsaj neko stvarno osnovo. Po, sedaj malopomembnih, kongresih partije v republikah se bodo vodilni komunisti Jugoslavije zbrali na bolj pomembnem enajstem kongresu jugo-partije v Beogradu konec junija. V tej zvezi je Edvard Kardelj napisal novo knjigo "Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja", ki da jo bo partijski kongres potrdil kot platformo prihodnosti. V tej knjigi je najti tudi naslednji, up vzbujajoči stavek: "Niti država, niti (družbeni) sistem, niti politična stranka (partija) ne more dati človeku sreče; samo človek sam si lahko ustvari svojo srečo".

Glede na toliko nasprotnih izjav - in dejstev - je težko pripisati posebno pomembnost tej Kardeljevi človečanski misli. Vendar jo je moč sprejeti vsaj kot bilko novega upanja za bodočnost človekovih pravic v deželi, kjer bo - po vseh znakih - Kardelj v bližnji bodočnosti imel še večji vpliv kot ga je imel doslej. To upanje bi imelo trdnejšo podlago, ko bi Kardelj svoje novo spoznanje okrepil z dodatnim pojasnilom: "Država in partija človeku sreče ne moreta dati, lahko pa z umikom svoje-ga dosedanjega omejevanja človekovih pravic povečata možnost, da si bodo Slovenci, in državljani drugih

republik, mogli sami kovati svojo srečo". V danih razmerah bi to pomenilo, da bi se zaradi globokih republiških različnosti partija v svoji organizacijski strukturi zopet konfederalizirala, kot je to bila pred decembrom 1971., v vse bini in načinu svojega udejstvovanja pa se de-leninizirala, kot se je po letih 1948-49 de-stalinizirala.

PRAZNIK OSVOBODITVE IN PRAZNIK DELA V ITALIJI

Dr. Avgust SFILIGOJ

25. april leta 1945 je bil dan zmage nad naci-fašizmom, prvi maj pa je praznik dela.

Obletnico osvoboditve in prvi maj v Italiji praznujemo vsako leto s primerno svečanostjo; letos pa so predstavniki političnih strank in sindikalisti dali prazni-koma večji poudarek in zanos kot prejšna leta.

Zadnje čase so se namreč pojavili komunistični oboroženi napadalci, poznani pod imenom "rdeči bri-gadirji", kakor se tudi sami nazivajo, in pravijo, da jim gre za uvedbo komunizma v vsej Evropi, komuniz-ma tragičnega stalinističnega spomina in vzora. Rdeči brigadirji streljajo namreč na vsakogar, ki jim je na po-ti in vsak teden obleži na tleh nekaj mrtvih ali hudo ra-njenih.

Še s posebno ihto streljajo na izvoljene predstavnike Krščanske demokracije, ki je skozi trideset let na vladi in glavna ovira komunistične zmage.

Prav zaradi tega so ti komunisti 16. marca ugra-bili predsednika Krščanske demokracije Aldo Mora in stavljali zelo težke pogoje, da bi za njegovo rešitev demokrščanska vlada pred njimi klonila in s tem hudo kršila osnovna pravila državnih zakonskih predpisov, ki prepovedujejo vsak izvenzakonski ukrep, kot bi na-primer bila osvoboditev trinajstih brigadirjev, obsojenih ali obtoženih zaradi hudih zločinov.

Ugrabitev Alda Moro je povzročila veliko zapre-paščenosti, zaskrbljenosti in potrnosti v vsej državi tudi zato, ker vse sile javne varnosti, ki so že od 16. marca na delu, ne morejo izslediti Morove jetnišnice in njego-vih ugrabiteljev, ki se obnašajo objestno in ker vse kaže, da je Morova ugrabitev imela namen splošne komunistič-ne prevratniške vstaje.

Zadeva je spravila v hudi zadrego vso italijansko komunistično partijo, saj izhajajo rdeči brigadirji iz njene šole; s svojim nastopom so vrgli grdo senco na komunizem, ki ga italijanska javnost in ves zapadni svet danes obsojata. Kaj če bi predsednik države zdaj razpustil parlament in odredil nove volitve? Komunisti bi prav gotovo močno nazadovali.

Zato se zdaj vodstvo in vsi glavni predstavniki italijanske komunistične partije širokoustijo v ostri ob-sodbi rdečih brigadirjev, ki jih imenujejo umazane mo-tilce, v povelečevanju demokratičnega reda italijanskega vzora in celo s amega Alda Mora kot predsednika Krščan-ske demokracije.

Rdeče brigadirje, ki so po ugrabitvi Alda Mora pobili vseh pet policistov njegovega spremstva, obsojajo seveda tudi vse druge stranke, vsi sindikalisti, vsi časo-pisi in sploh vsa javnost. Pri tem se vsi sklicujejo na ide-ale odporništva v zadnji vojni in pozivajo narod, zlasti vse delavstvo, naj ostro obsodi rdeče nasilneže in se jim odločno upre, kakor so se bojevniki upirali nacifašistom.

Med komunističnimi prvaki, ki so si zdaj nadeli jagnetovo obleko, najdemo tudi take, ki smo jih Slovenci srečali v fašističnih zaporih in slišali, ka ko so svoje prista-še katehizirali in jih učili nastopati trdo, strupeno, brez-obzirno, brez usmiljenja in z vsakim sredstvom zoper vsa-kega še tako nedolžnega "buržuja", to je nekomunista, da le spravijo komunizem na oblast. Bruhali so iz sebe sam strup, obljubljali grozanske pokolje svojih rasprotni-kov in demokracijo zasmehovali kot premišljeno sredstvo za buržujsko oblast in zatiranje ljudstva.

Komunistična partija je torej danes v veliki zadre-gi; večji kot kdaj prej, ker javnost, ki živi, kot da ji visi Damoklejev meč nad glavo, še enkrat od blizu spoz-nava obraz komunizma:

Zato naj Krščanska demokracija in druge zdrave demokratične stranke odločno zahtevajo nove volitve in naj se združijo za skupno vlado, ki naj vzpostavi pravični red in mir v državi.

**

Oba praznika, tako osvoboditve kakor dela, praznujemo seveda tudi primorski Slovenci v Italiji, saj smo bili prav mi prva in glavna žrtev fašističnega režima, ki nam je prisodil nacionalno smrt s krutim preganjanjem in divjim raznarodovanjem.

Prvi smo se mu tudi odločno uprli, da bi se ohrani-li pri življenju in enakopravni z drugimi narodi uživali vse človeške pravice.

V trdem boju z našim smrtnim sovražnikom smo bili primorski Slovenci in istrski Hrvati najodločnejši in v primeru z italijanskim narodom smo tudi največ žrtvo-vali: 15 obravnav pred posebnim fašističnim sodiščem s skupno 185 obtoženci do 12. decembra 1942; štirinajst obsojenih na smrt, od teh 10 ustreljenih: Vladimír Gor-dan, Ferdo Bidovec, Zvonimir Miloš, Franc Marušič, Alojz Valenčič, Ivan Vadnal, Viktor Bobek, Simon Kos, Ivan Ivančič, in Pinko Tomažič iz komunistične skupine na tržaškem procesu leta 1941; štirim dr. Lavu Čermeju, dr. Dorčetu Sardoču, Antonu Ščuki in Francu Kavsu - smrtna obsodba spremenjena v dosmrtno ječo. Drugim pa prisojenih skupnih 1.828 let težke ječe.

Nekateri so umrli v zaporu, tako Anton Gropajc iz Mihele pri Dolini, Andrej Čok iz Trsta, Štefan Moč-nik iz Kala nad Kanalom.

Decembra 1945 je Slovenska prosvetna matica v Trstu objavila seznam vseh procesov pred fašističnim sodiščem z imeni obtoženih in obsojenih v boju za pra-pravice slovenskega in hrvatskega ljudstva v Italiji. V objavi, ki nosi naslov "Začetniki boja proti fašističnemu nasilju za pravice slovenskega naroda na Primorskem" je med drugim rečeno, da je ta boj bil čisto narodna stvar, v ničemer povezan s kakšno ideološko in doktri-narno strankarsko politiko in da so vsi procesi pred faši-

bosta obstajali suvereni državi Srbija in Hrvatska.

Vprašanje: Po mojem mišljenju so danes Slovenci večinoma za demokratično Jugoslavijo, ker smatrajo, pravilno ali ne, da je ta za slovenski narod koristnejša od kakršnekoli druge rešitve. Iz nedavnih izjav g. dr. Kreka, ki je v prejšnjih letih "molče govoril", je videti, da je tudi on za Jugoslavijo. Takšne težnje in stališče Slovencev se včasih naziva kot oportunitizem, včasih pa dvorjenje Srbom. Kakšno naj bo po Vašem mnenju danes stališče Slovencev, da bi se zadovoljilo njihove težnje, a da bi bili istočasno odnosi med Hrva- ti in Slovenci z ene strani in Srbi in Slovenci z druge strani tako danes in posebno še jutri prijateljski?

Odgovor: Nikoli ne bi vsiljeval Slovincem svojega mišljenja. Vsakomur priznam pravico, da zastopa poli- tiko, ki je po njegovem mišljenju za njegov narod naj- boljša. Slovenci so merodajni, da rečejo, kar oni hoče- jo in kakor hočejo; to je povsem njihova stvar. Le pri- poročil bi jim, da vodijo računa o tem, da ne bo hrvaš- ki narod nikoli odstopil od zahteve za svojo samostojno in suvereno državo. Mi Hrvatje smo neposredni sosedje slovenskega naroda. Mi in Slovenci imamo mnoge živ- ljenske skupne interese v odnosih na velike sosedne na- rode. In kakršnakoli politična mišljenja bi potem že imeli, vedeti morajo, da bodo v teh zunanje-politič- nih vprašanjih stali Hrvatje vedno z njimi skupaj. O tem, da hočejo Hrvatji svojo suvereno državo in da so v najvitalnejših vprašanjih mednarodne politike hrvaški in slovenski interesi identični, - o tem dvojem morajo Slovenci resno voditi računa ne glede na to, kakšno stališče zavzamejo do Srbov in Jugoslavije.

Vprašanje: Kakšno bi naj bilo po Vašem mišljenju ozemlje svobodne Hrvatske? Bivša banovina Hrvatska? Sedanja republika Hrvatska? Vprašanje Bosne in musli- manov?

Odgovor: To je Hrvatska (z Istro), Dalmacija ter Bosna in Hercegovina. S srbske strani često ugovarjajo vključevanju Bosne, in Hercegovine v skupnost hrvaških dežel in v bodočo samostojno in suvereno hrvaško dr- žavo. Pri tem se govori kot o nekakšnem hrvaškem imperializmu. Vem, da je večina Bosne narodnostno hrvaška in zato vedno vključujem Bosno in Hercegovino v Hrvatsvo. Prav zato nimam ničesar proti temu, da se Bosna in Hercegovina svobodno izrečeta, ali hočeta v hrvaško ali srbsko državo. Gotov sem, da se bo Bosna izrekla hrvaško kadarkoli bo mogla svobodno govoriti. Bosansko-hercegovski in sandžaški muslimani so Hrvati, naj jih že danes nazivajo kakorkoli. To vem pozitivno in oni bodo v danem času glasno in jasno dokazali pred celim svetom. Poleg tega spadata v Hrvatsko Baranja in zapadna Bačka z mestom Subotico.

*

V naslednji, 246. številki KT je uredništvo komentiralo dr. Krnjevičeve odgovore v intervju- ju in pri tem dodalo, da "na eno vprašanje g. dr. Krnjevič direktno ni odgovoril: a implicite

je smatrali, da je odklonil, da bi Hrvati, Srbi in Slovenci že danes delali na tem, da se Jugosla- vija demokratizira, potem pa da se na demokra- tičen način izvrši razmejitev in ločitev, ako in kakor bi partnerji odločili".

Na to gornjo pripombo je g.dr.Krnjevič poslal Slavku Farkašu, ki ga je intervjuval, na- slednjo izjavo:

"... Točna je pripomba urednika Klica Triglava, da nisem odgovoril na Vaše vprašanje o demokratični Jugoslaviji. Dejansko sem, ko sem Vam ob najinem razgovoru dikti- ral moje odgovore, prezrl na to odgovoriti. Zato bom od- govoril sedaj: ne verjamem v možnost demokratske Ju- goslavije. In to zaradi imperialistične mentalitete Srbi- jancev. Resda Srbijanci mnogo govore o svojem demo- kratizmu, toda v resnici so hegemonosti in imperialisti najslabše vrste. Da ni bilo v Jugoslaviji nikdar prave de- mokracije, za to so oni odgovorni. Čeprav tvorijo Srbi le manjšino v Jugoslaviji, so imeli v vsakem parlamentu Jugoslavije dvotretjinsko večino. Te večine so bile nare- jene s falsificiranjem demokratičnih načel. Srbijanski okrajni glavarji so ustvarjali srbske večine s ponareja- njem volitev v krajih, kjer živi madžarska in nemška majšina v Vojvodini a na jugu v Macedoniji in na Koso- vu in v Metohiji in poleg tega še v Črni gori. Na takih lažnih večinah so Srbijanci temeljili svojo upravičenost, da drže vso oblast v državi. To je demoraliziralo vlada- joče srbijanske politične stranke (radikale in demokrate) in vse politično življenje Srbije ter neobhodno privedlo do kraljeve diktature ter do onega, kar se je zgodilo l. 1941. Še poraznejše je za Srbijo, da nikogar ni bilo v Srbiji in Beogradu, ki bi te metode obsodil in rekel, da vodijo v pogubo. Ne vidimo tega niti po l. 1941. Pre- čanski Srbi so igrali pri tem le vlogo druge ali tretje vrste, kot štafaža Srbijancem, ki so jih uporabljali v svoje imperialistične namere. Na osnovi tega, kar sem doživel s Srbijanci, a prišel sem do njih brez presodkov, ne verjamem da je mogoče to mentaliteto spremeniti in karkoli resnega temeljiti na sladkih besedah Srbijan- cev o demokraciji".

SVOBODA TISKA, POLITIČNE SKUPINE IN UREDNIKI

Od političnega sodelavca

HRVATSKA ZORA je iz "glasila Hrvatskog demo- kratskog saveza" postala "slobodno hrvatsko glasilo"; iz delniške družbe, ki izdaja NOVO HRVATSKO so iz- stopili trije delničarji odn. stalni sodelavci in ustanovi- li nov štirinajstdnevnik PORUKU SLOBODNE HRVATSKE; v Londonu se je pojavila prva številka angleško pisane revije THE SOUTH SLAV JOURNAL, ki ga izdaja The Dositej Obradovich Circle. To so tri značilne vesti iz našega zdomskega "Fleet Streeta".

"MRTVOROJENO DETE"

Da je prišlo pri HRVATSKI ZORI, ki jo ureja Roko Kaleb, do osebnih nesoglasij, ki očitno izvirajo iz ne-

soglasja v političnih vprašanjih, je bilo čutiti že dobro leto dni, če ne več. Ko se je Zdenko Antić, predsednik Hrvatskog demokratskog saveza, novembra 1976 udeležil sestanka "Pariške grupe", je urednik HRVATSKE ZORE smatral potrebno omeniti v kratkem poročilu o tem sestanku, da se je bivši sodelavec HZ Zdenko Antić udeležil omenjenega sestanka izključno v svojem imenu.

To ZORINO omembo je imel letos januarja v mislih Zdenko Antić, ko je v čikaški DANICI objavil znani in večkrat drugod ponatisnjeni članek o hrvatski prosovjetski politiki (gl. KT 458, fbr. 1978). V javni izjavi je pojasnil, da ni poslal svojega, - brez dvoma dobro postavljenega in skrbno izdelanega, - članka v DANICO, ker da bi postal ustaš, ('o čemer moji nekdanji prijatelji že govore'), ampak zaradi sprejete časnikarske prakse, da je treba razgovor nadaljevati tam, kjer je bil pričel. "Čeprav sem ustanovitelj, petindvajsetletni sodelavec HRVATSKE ZORE, in celo še formalno izbrani predsednik Hrvatskog demokratskog saveza, katerega glasilo je HRVATSKA ZORA, mi je od decembra 1976 sodelovanje v tem listu dejansko onemogočeno. S hudobnim in dezinformiranim izgovorom, da sem se novembra udeležil mednarodnega sestanka v Londonu, (nakaterem je bilo, poleg mene, okoli sedemdeset javnih delavcev - emigrantov iz vzhodne Evrope, da bi razpravljali o človeških pravicah v tistem delu sveta, in na katerem je bil tudi predstavnik HSS), me je g. Roko Kaleb urednik HZ, brez predhodnega posvetovanja v decembrski HZ označil za bivšega sodelavca." Tako se je zgodilo, da je urednik lista demokratične organizacije, samovoljno izključil od sodelovanja predsednika organizacije, katere list on ureja, zaključuje svojo izjavo g. Antić.

Po vsem tem torej ni moglo biti presenetljivo, če je letos aprila urednik Kaleb v HRVATSKI ZORI objavil, da ta list ni več glasilo Hrvatskog demokratskog saveza, kar je bilo od ustanovitve tega saveza 9. aprila 1966, ampak da list postaja znova, kar je že bil v začetku svojega izhajanja, to je od decembra 1953, "slobodno hrvatsko glasilo."

To spremembo g. Kaleb opravičuje takole: HDSavez je bil že od vsega začetka, kljub lepemu številu članov, mrtvorajeno dete. Bilo da je veliko ustanoviteljev, a malo delavcev, Kaleb trdi, da se osrednji odbor ni niti enkrat sestal, pa tudi kongres ne. "Hitro je postalo jasno, da je Hrvatski demokratski savez prišel v napačne roke. Tako je organizacija dejansko ugasnila", izjavlja g. Kaleb.

Čeprav je lahko vse to povsem točno, vendar ni prepričljivo. Če se osrednji odbor ni sestajal in kongres ni bil sklican, zakaj ni vsaj urednik HRVATSKE ZORE, če že nihče drugi, tega v časopisu kritiziral recimo tekom zadnjih desetih let. Nasprotno, iz raznih objav in oznanil (n. pr. ob urednikovih potovanjih) je bilo čutiti, kako aktiven da je bil Hrvatski demokratski savez - v nasprotju z malo aktivnim Srbskim demokratskim savezom. Vse izpade, da je g. Kaleb prišel z obtožbo na dan šele, ko se mu je zdelo potrebno, da vrne Antiću milo za drago, ko se je ta pričel javno braniti, zakaj na primer svojega protisovjetskega članka ni objavil v HRVATSKI ZORI,

"NENAČELNOST ENEGA ČLOVEKA"

Globalje posledice more imeti razkol v NOVI HRVATSKI, Čeprav je bilo že od lani čutiti, po ugrabitvi letala in izidu volitev v Hrvatsko narodno vijeće ter hrvatskih prosovjetskih člankih, da razmere v uredništvu niso najboljše, je razkol postal očit, ko so Vladimir Pavlinić in tovariši naznanili javnosti, da bodo pričeli izdajati PORUKU, nov štirinajstdnevnik, v podobni obliki kot izhaja NOVA HRVATSKA. Že sredi aprila, torej pred izidom prve številke novega lista, je Jakša Kušan, urednik NH, naznanil v uvodniku, da je prišlo do nesoglasja v uredništvu, kar da je povzročilo odhod štirih sodelavcev. G. Kušan je mnenja, da NOVA HRVATSKA ni bila nikoli glasilo kakšne stranke ali organizacije; tako so tudi njeni uredniki in sodelavci ter dopisniki pripadali različnim ali nobenim političnim skupinam. To pa da nekaterim posameznikom ni bilo všeč in so želeli, da bi NOVA HRVATSKA postala politično opredeljena odn. organizirana. Ko je končno stopilo to vprašanje znova ostreje na dan, je prišlo do preloma: trije stalni sodelavci so še z enim delničarjem zapustili list. Temu odhodu je potem sledila pritegnitev štirih novih članov v uredništvo NH. Glavni urednik ostaja Jakša Kušan, in uredniškemu svetu še vedno predseduje Bogdan Radica.

Pobudniki PORUKE SLOBODNE HRVATSKE so v 1. številki 7. maja svoj prelom z NOVO HRVATSKO pojasnili drugače:

Ponosni so, da so z velikimi napori dvignili NOVO HRVATSKO na stopnjo štirinajstdnevnik z najvišjo naklado v zamejskem hrvatskem tisku, potem ko jo je Jakša Kušan, "osamljeni izdajatelj in urednik", nameraval že ukiniti. Hoteli so NH razviti še naprej, nadaljuje pojasnilo v PORUKI, toda za to bi bilo potrebno imeti določeno, jasno realistično politično osnovo in linijo. S tem "Porukarji" nikakor niso hoteli ustanoviti novo stranko, kot to implicira g. Kušan, ampak so naprej hoteli "urediti notranje odnose v delovni skupnosti NOVE HRVATSKE, da ne bi samovolja in nenačelnost enega človeka na vrhu postavljala sodelavce in čitatelje pred vedno nove nenadne politične preobrate in izpade". Ker da tega ni bilo mogoče doseči, so imenovani zapustili NH in pričeli izdajati nov list.

Programsko naj bi PORUKA nepreklicno stala na načelu neodvisne, demokratične, socialne in mednarodno nevtralne hrvatske države. V domovini naj bi krepila odpor z razkrinkavanjem tamkajšnjih odnosov in z graditvijo alternative. Družila naj bi hrvatske zdomce in izseljence, podpirajoč njihove resne stranke in skupine in posameznike. In obveščala naj bi tujino o hrvatski borbi in zahtevala

Iz vsebine prvih dveh števil je moč zaključiti, da se list najbrž ne misli spuščati v kakšne hrvatske oborožene avanture, da bo v domovini vezal morebitno oboroženo borbo samo na politično kontrolo ta-istega, da bo imel uho odprto tudi za Radićev nauk in da ne bo kakšnega političnega koketiranja s Sovjeti pa tudi ne z Zapadom, čeprav se list izjavlja za demokratična načela.

OBRAMBA KNEZOVE POLITIKE

"The South Slav Journal" je nadaljevanje lista GÜSLAR, za katerega so bili izdajatelji mnenja, da ni v

D. K.

LE COEUR A SES RAISONS....

Ob zbirki 'Razgovor s srcem', Dimitrija O. Jeruca
Muenchen, 1977

Ne bi bila potrebna prevelika mera domišljije, če bi hoteli začrtati neko življensko paralelo med "starodavnim" francoskim znanstvenikom filozofom in modernim slovenskim "rudarjem" in pesnikom-izgnancem. Toda na eni strani imamo skoraj senzacionalistična "Pisma", ki so zadela v živo sredico Pascalove družbe, na drugi pa tih, skoraj plašen "Razgovor s srcem".

"Čakal sem včeraj,
čakal sem danes
in čakam,
da kdo bi pozvonil,
da kdo bi potrkal
na vrata ..."

Tudi ljudje, izgnanci, ki jih je usoda pognala preko begunskih taborišč v eno ali drugo strnjeno slovensko skupnost v zdomstvu, bodo težko razumeli to Jerucovo "čakanje". In vendar je v njem s preprosto prepričljivostjo opisana vsa tista dušeča resnoba ljudi, ki so se v resnici znašli v dvojnem pregnanstvu - izven rodne zemlje in v popolni osamljenosti. In tako se rodi - razgovor s srcem.

V tej iskrenosti je tudi resnična vrednost Jerucove najnovejše zbirke (prvi dve je izdal v Eboliju, in tretjo v Belgiji) in edino merilo njenega presojanja.

"Ragovor s srcem" namreč ne prinaša nobenih nepričakovanih odkritij. Še celo tista "pozna ljubezen" je priznana le v kratkih, bežnih verzih. Jerucove pesmi bodo domače vsakomur, ki je izšel iz "krvave zemlje strašnih sanj - kjer brata svojega ubil je Kajn" in zdaj hodi "od postaje do postaje". Razumel jih bo vsak, "ki čoln rad pripeljal bi svoj, čez pekel in brezno razuma", vsak, ki se zaveda trenutkov "ko v glavi se poraja misel blazna" in mu postane "vera vase - prazno blebetanje", vsak, ki se od časa do časa zamisli ob nenehnem pehanju za enim ali drugim in ga pretrese spoznanje, da "dnevi beže, kakor vranci ponosni, - kaj dnevi, življenje na konju beži!"

V današnjem času naj bi bila poezija "moderna", postala naj bi "družbena", ali celo "protestna". Jerucova glavna vrednost je v tem, da je ostal - poet, nič drugega; pa naj bo to namerno ali kot enostavna posledica življenskih razmer. V poplavi izumetničenih, premišljenih programiranih verzov, je užitek prebrati - oči so polne zlatih sanj!

To pa velja tudi za cikelj, kjer se Jerucovo srce ustavi ob nekem "skupnem" doživetju, ko "šel je žalosten na božjo pot", na tiste neznane grobove v Kočevskem Rogu, pri Teharju in drugod. Navsezadnje, ti grobovi so resnični vzrok in razlog Jerucove - in naše -

življenske poti, njegovih - in naših - "razgovorov s srcem". In če je bilo vse že tisočkrat povedano in izpovedano, če je bilo vse že nešteto krat prepleteno v tragične in triumfalne vence, besed, verzov še ni dovolj: vsako mrtvo srce zasluži svoj verz, svoj sonet.

Tudi Jerucov "razgovor" je zato še vedno nepopoln, nedokončan. "Za mračnimi okni preteklost sloni," pravi v tem spoznanju, Res, srce ima svoje razloge - in razum jih ne more doumeti.

KAJ MISLIJO DRUGI O LISTU, KI GA BERETE

'Naša Luč', Celovec, april 1978

"KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list in izhaja že 31. leto. Izdaja ga Slovenska pravda, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Je politični list, ki zagovarja demokratično ureditev Slovenije v sklopu jugoslovanskih narodov. Z vso odločnostjo se poteguje tudi za pravice slovenskih narodnih manjšin.

KLIC TRIGLAVA se loteva predvsem slovenskih političnih vprašanj, preteklih, sedanjih in prihodnjih, objavlja pa vsaj v obliki kratkih novic tudi druge zanimivosti iz Slovenije. Morda pogoša bralec zadnja leta več izvirnih razprav o slovenski aktualnosti: na njihovo mesto so stopile sinteze zadevnih novic. Sicer je pa ta revija gotovo najboljša informirano politično glasilo v svetu o današnji Sloveniji.

Velika odlika KLIC TRIGLAVA je, da je zares svobodna tribuna mnenj; vanj lahko piše slehernik, ki ima kaj splošno koristnega novega ali važnega povedati, ne glede na to, kakšni ideologiji, političnemu prepričanju ali skupini pripada. Neredko vodijo pisci člankov o določenih vprašanih debato, kar je edini demokratični način razčiščevanja mnenj."

* Emigrantski tisk (zaključek članka z 8.strani)

pravi meri zadovoljil britanske javnosti. Novi list je pisan inteligentno, tako od Britancev kot emigrantov. Revija ne skriva, da je orientirana južno-slovansko, vendar pa priznava polno osebnost tako političnemu srbstvu kot hrvatstvu. Izbor člankov kaže, da je reviji na tem, da na inteligentni in kolikor mogoče objektivni način poskuša analizirati aktualna vprašanja, ki so nekoč ali ki danes tarejo področje Jugoslavije in njene narode. Sir Cecil Parrott odkriva nekaj novih pogledov na kneza Pavla, George Grlica pa iz saborskih zapisnikov navaja, kako se je hrvatska opozicija upirala "narodnemu edinstvu", kakor ga je zastopala Pribičevićeva Koalicija, ki je spričo tedanjega volilnega sistema predstavljala saborsko večino. Dobro je tudi, da se je Journal lotil Tomaševičevih "The Chetnicks", t. j. prvega dela trilogije o minuli državljanski vojni v Jugoslaviji. Ko sem pred časom pregledaval knjigo, sem naletel na hude netočnosti, kar je zadevalo Slovence, pa sem postal skeptičen glede vsega dela, zlasti še, ko sem opazil, kolikšno verodostojnost pripisuje Tomašević komunističnim dokumentacijam, Zdi si mi, da zdodovinar, ki naj bi objektivno ocenil to tragično dobo, še ni bil rojen.

MITI IN RESNICA O
SLOVENSKE ZGODOVINI

9.

EPPENSTEINCI IN SPANHEIMI

Vojvoda Liutold Eppensteinski in njegov brat, ki mu je sledil leta 1090 kot vojvoda Henrik III. (1090 - 1122), sta bila sprva trdno na cesarjevi strani, kot je bil Hemin rod. Proti koncu boja pa je vojvoda Henrik začel omahovati ter se je končno pomiril s Spanheimi, voditelji papeške stranke, s katerimi je bil tudi v svaštvo. Njegova sestra Hedvika je bila namreč omožena z Engelbertom I Spanheimskim. Iz tega zakona se je rodil sin Henrik, ki mu je bil zadnji Eppensteinec vojvoda Henrik III. za botra in je najbrže dobil po njem tudi ime. Ker vojvoda Henrik III. ni imel otrok, je verjetno sam predlagal cesarju Henrik V., da bi po njegovi smrti prepustil vojvodino njegovemu nečaku Henrik Spanheimskemu. Tako je Henrik IV. (1122-1123) postal prvi spanheimski vojvoda, vendar pa ni dobil eppensteinskih posestev ob gornji Muri; te je Henrik III zapustil svojim drugim sorodnikom, Traungavcem, ki so bili mejni grofje Karantanske krajine. S pridobitvijo eppensteinske posesti se je (po Zöllnerju, *Geschichte Oesterreichs*, 1970 str. 82) Karantanska krajina leta 1122 za stalno ločila od Velike Karantanije. Henrik IV. pa je bil začetnik spanheimske dinastije, ki je vladala na Koroškem do leta 1269.

Spanheimi so bili razmeroma nova karantanska plemiška rodbina, ki je prišla iz Porenja na Koroško šele v prvi polovici 11. stoletja, čeprav nam viri poročajo o njih šele konec stoletja, ko je Engelbert I. ustanovil leta 1091 št. Pavelski samostan v Labodski dolini. Ob tej priliki izvemo, da se je grof Sigfrid Spanheimski (+1065) poročil z neko Rikardo, ki je bila dedinja bogatih posestev v Labodski dolini in je bila potomka najvišjega karantanskega plemstva, nič pa ne povedo, kakšne narodnosti je bila Rikarda. Nekateri mislijo, da je bila potomka posebne veje Lurnskih grofov iz zahodne Koroške, drugi pa da je bila potomka goriških grofov od prav tam. Engelbert I., sin Sigfrida in Rikarde ter ustanovitelj samostana v št. Pavlu, je poročil Hedviko Eppensteinsko, njen sin pa je bil Henrik, prvi karantanski vojvoda iz spanheimskega rodu. (Glej, F. Kos, *Gradivo*, III, št. 376, str. 218-19; št. 395, str. 232-33; in št. 415, str. 244).

Medtem ko je zmaga papeške stranke strla Hemin rod, je povzdignila Spanheime med najuglednejše in najbogatejše koroške plemiče. Postali so odvetniki bogatih cerkvenih posestev, posebno krške škofije, od Heminoga rodu pa so prevzeli tudi mnogo svetnih gospodstev v Savinjski marki in na Kranjskem. Sem lahko šteje mo Dravsko dolino od Dravograda do Vurmata, Slovenjgradec, obširno Laško gospodstvo ter ozemlje na levem

bregu dolenske Krke s Kostanjevico (M. Kos, *Zgodovina Slovencev*, 1955, str. 183-84).

Henrik IV. je že po enem letu umrl in vojvoda je postal njegov brat Engelbert II. (1124-1135). Kakor hitro so Spanheimi postali vojvode, so prešli na cesarsko stran. Tudi vojvoda Henrik V. (1144-1161) in njegov brat vojvoda Herman (1161-1181) sta podpirala politiko nove dinastije Hohenstaufov, posebno cesarja Friderika I. Barbarose. Vojvoda Herman je podelil tržne pravice št. Vidu, ki je kmalu nato postal glavno mesto Koroške. Smatramo ga lahko tudi za začetnika Celovca, Hermanov sin Ulrik II. (1181-1202) je umrl še mlad, njemu pa je sledil njegov brat Bernard (1202-1256), ki je bil zadnji pomemben Spanheimski vojvoda. Izmed vseh spanheimskih vojvod je dosegel največ oblasti na Koroškem. Sam se je označeval kot koroški deželni knez (*princeps terrae*), to se pravi kot prvi ali najvišji v deželi, komur so vsi drugi podrejeni. Uvedel je svojo lastno deželno upravo, koval svoj denar, pobiral deželne davke, uredil si je svoj dvor in razdeljeval dvorne službe med svoje ministeriale. Njegova zunanja politika je privedla do spora z Andechs-Meranci radi posestev v Istri, ki so ga poravnali leta 1224 na bleščečem zboru knezov v Brežah. Vojvoda Bernard si je tudi skušal zavarovati svoje prelaze proti jugu. Radi tega je prišel v spor z bambersko škofijo, ki je imela posestva v Kanalski dolini in se je trdovratno upirala razširjenju vojvodske oblasti v tej dolini. Da zavaruje Ljubeljski prelaz, ki je vodil proti Kranju, je povzdignil Celovec v trg, pot čez Ljubelj pa zavaroval s svojimi ministeriali. Končno se moramo spomniti, da je bil Bernard tisti vojvoda, o katerem piše Ulrik Liechtensteinski, da ga je pozdravil s svojim spremstvom pri Vratih v Ziljski dolini v slovenskem jeziku. To pa ponovno pričča, da so še v 13. stoletju znali vojvoda in njegovo spremstvo slovensko, čeprav so bili neslovenskega izvora. Koroška je bila še vedno poznana kot slovenska dežela. Bernardu je sledil sin Ulrik III. (1256-1268), ki je bil zadnji vojvoda Spanheimskega rodu. Poročil se je z Agnezo Andeško, vdovo zadnjega Babenberžana Friderika III. Prepirljivca, ki je Ulriku prinesla naslov "Gospod Kranjske".

Razkosanje in združitev slovenske zemlje

Čeprav so Spanheimi vladali dolgo časa nad Koroško in za kratek čas tudi nad drugimi deli slovenske zemlje, vendar tudi oni niso bili dovolj bogati in močni, da bi združili vse slovensko ozemlje v eno administrativno enoto. Zato lahko zaključimo, da po padcu Adalbera in posebno po smrti Viljema II. ni bilo nobene toliko mogočne domače plemiške družine, ki bi lahko ponovno združila vse slovensko ozemlje. Niti Eppensteinci po 1077. letu, niti Spanheimi niso imeli dovolj alodialne zemlje, ker je takrat že bila večina slovenske zemlje v cerkvenih rokah, te zemlje pa si tudi vojvoda ni mogel pridobiti, ne zlepa ne s silo, ker ga je zadelo lahko izobčenje. Tako izobčenje pa je lahko izrekel škof ali pa celo papež. Kar je lahko vojvoda dosegel, je bilo to, da je dobil odvetništvo čez cerkvena posestva, ni si jih pa mogel podrediti. Zadnji Spanheimi so sicer po-

skušali, da bi si jih podredili, vendar niso imeli sreče, razen v nekaj primerih. Šele v drugi polovici trinajstega stoletja so to dosegli tuji dinasti, katerih gospodarska in politična moč je bila zasidrana izven domačega slovenskega ozemlja.

Ker se nobeni dinastični rodbini pred sredino 13. stoletja ni posrečilo zediniti slovenskih dežel v okviru Karantanije, zato je Karantanija v visokem srednjem veku pravi primer deljenja in razkosavanja, dokler ne ostane v 13. stoletju le še njeno jedro, nova vojvodina Koroška. Razvoj v Karantaniji je bil prav nasproten temu, kar se je dogajalo v avstrijski vojvodini pod Babenbergovci. Babenbergovcem sličen primer pa so bili grofje iz Traungava, poznani tudi kot grofje iz Steyrja, ki so si uspešno zgradili svoj lasten teritorij Štajersko in jo nato odtrgali od Karantanije. Ker pa je bila Velika Karantanija izrazit primer deljenja, Štajerska pa prav nasproten primer grajenja, zato bom tudi Štajersko nekoliko bolj podrobno obdelal.

Nastanek Štajerske

Srednja Štajerska je nastala iz Karantanske marke, ki so jo karantanski in bavarski plemiči osvobodili madžarske nadoblasti v drugi polovici 10. stoletja. Nato se je razširila proti severu-zapadu (ali na Zgornje Štajersko) in proti jugu (ali na Spodnje Štajersko). Sedež Karantanske marke, ki jo viri ponovno omenjajo leta 970, in središče vojaških operacij proti Madžarom, je bil Hengistburg pri Wildonu, ki je ležal nekako sredi poti med današnjo jugoslovansko državno mejo in Gradcem. Mesto Gradec (Graz) je bilo takrat "le majhna utraselbina slovanskega porekla" pravi dunajski zgodovinar Erich Zöllner (*Geschichte Oesterreichs*) [Zgodovina Avstrije], 4. izd., Dunaj, 1970, str. 78). Šele pozneje je postal Gradec glavno mesto Štajerske.

Kot sem že večkrat omenil, so dobile plemiške rodbine, ki so se odlikovale v bojih z Madžari zaokroženi del novoosvojenega ozemlja v upravo, večji ali manjši del tega ozemlja pa celo v privatno last ali alo-dij. V naslednjih stoletjih so skušale take rodbine razširiti svojo oblast nad sosednja področja tako, da so poskušale raširiti svojo alodialno zemljiško posest, ali pa razširiti svojo fevdalno nadoblast nad drugimi rodbinami s tem, da so jih zlepa ali zgrda prisilile, da so jih priznale za fevdne gospode. Tako so postali na primer Babenbergovci gospodarji ali dinasti nad Avstrijo. Tudi Štajerska se je razvijala v slično smer, le da je tukaj odigrala glavno vlogo pri svoboditvi, združevanju in pri končni odcepitvi od Velike Karantanije, ne ena temveč več rodbin, ki so si sledile ena za drugo.

Eppensteinci - Prvi krajišniki

Prvi rod, ki je začel združevati bodoče štajersko ozemlje v posebno celoto, so bili Eppensteinci. Verjetno je prišla ta bavarska rodbina v Karantanijo šele v drugi polovici 10. stoletja, lahko pa že preje. Ni pa pripadala tako imenovanemu karolinškemu plemstvu, ki se je nase-lilo v Karantanijo pod vladavo karolinških vladarjev, torej

pred desetim stoletjem. Svoja prva posestva so zelo verjetno imeli v okolici Judenburga, kjer je stal tudi njihov grad Eppenstein po katerem so dobili svoje ime. V judenburški grofiji so imeli pozneje tudi svojo strnjeno posest, tako da so imenovali judenburško grofijo tudi eppensteinsko. Ker je njihova oblast izhajala iz uprave novoosvojenih krajev, zato smemo tudi sklepati, da so se odlikovali v borbi proti Madžarom. Prvi Eppensteinec, ki ga viri omenjajo leta 970, je bil Markvard. Poročen je bil s Hademundo, sestro grofa Udalrika iz Ebersberške rodbine, ki je bila ena med najstarejšimi v Karantaniji, grof Udalrik pa se je oženil z Rikardo, sestro mejnega grofa Markvarda Eppensteinskega. Šlo je torej za tipični politični poroki med dvema važnima plemiškima rodbinama (F. Kos, *Gradivo II*, št. 437, str. 333).

Darilna listina, ki prvič omenja Eppensteince, pa je važna tudi zato, ker se iz nje razvidi, da so takrat slovenski kraji Srednje Štajerske še imeli slovenska imena, ki jih tudi v latinščini pisani dokumenti navajajo, seveda navadno v malo popačeni obliki, ker pisec listine dostikrat ni vedel, kako zapisati slovenske glasove. Ta darilna listina pravi, da je leta 970 cesar Oton I podelil salzburškemu nadškofu Frideriku nekatera svoja posestva v grofiji mejnega grofa Markvarda, in sicer dvor, ki se je v slovenskem jeziku imenoval Dolenji dvor ("curtem ad Vduleniduo, lingua Sclavanisca sic vocatam ...") v nemškem pa Niedernhof ("Theotisce vero Nidrinhof") ter petdeset kraljevskih kmetij, ki so spadale k temu dvoru ter še druge dajatve. (F. Kos, *Gradivo II*, št. 436, str. 332).

Markvardov sin Adalbero je bil mejni grof karantanske krajine, upravljal pa je tudi štiri grofije ob gornji Anizi (Enns) in gornji Muri, to je grofijo ob gornji Anizi, ter Judenburško, Leobensko in Muriško grofijo. Tako je upravno združeval pod seboj ozemlje bodoče Zgornje in Srednje Štajerske, ko pa je leta 1012 postal še karantanski vojvoda, je ponovno združil večino karantanskih dežel. Ta ponovna združitev slovenskih dežel pa ni trajala dolgo. Leta 1021 je namreč umrl cesar Henrik II., z njim pa je izumrla saška dinastija, novi cesar pa je postal Konrad II. (1021-1039), pričernik salijske dinastije. Ker je bil bivši karantanski vojvoda Konrad tudi salijec, njegov sin pa mu leta 1012 ni sledil, ker je bil mladoten, zato je postalo vsakemu jasno, da bo novi cesar skušal pomagati svojemu sorodniku do vojvodske časti v Karantaniji. Da bi to preprečil, kot sem že omenil, se je Adalbero povezal s Hrvati in Mirmidonci (najbrže Madžari) ter se uprl cesarju. Cesar ga je premagal in zaprl v bavarski samostan. S tem se je končala na Štajerskem politična oblast Eppensteincev, obdržali pa so še vedno mnogo svojih alodialnih posestev v grofijah ob gornji Muri, posebno v judenburški in leobenski.

Wels-Lambaški

Ko so padli Eppensteinci v nemilost, so postali mejni grofje Karantanske krajine in upravitelji štirih grofij ob gornji Anizi in gornji Muri grofje iz Welsa in Lambacha ali Wels-Lambaški grofje, ki so se imenovali po

svojih dveh gradovih Welsu in Lambachu ob reki Trauni v Traungavu. Ta bavarski rod pa izumre ali pade v medsebojnem boju z neko neznano rodbino, morda celo s Traungavci, že okoli leta 1050. Za Štajersko je Wels-Lambaška rodbina važna, ker je v bojih z Madžari le tem leta 1042 iztrgala poznejšo Pittensko grofijo, to je ozemlje severno in severno-vzhodno od Semmeringa, ki pa danes pripada Spodnji Avstriji.

Usoda Wels-Lambaške rodbine je zelo podobna usodi Heminih sinov na Koroškem, približno tudi v istem času. Wurzburgški škof Adalbero, zadnji Wels-Lambaškega rodu, je spremenil rodbinski sedež v Lambachu v samostan in ga bogato obdaroval z rodbinskimi posestvi, ravno tako kot je Hema ustanovila samostan ob Krki in ga bogato obdarovala, iz česar je nekaj let pozneje nastala krška škofija.

Nastop Traungavskih grofov

Nasledniki Wels-Lambachov so postali Traungavski grofje, ki so se tako imenovali po Traungavu, kjer je ena veja njihovega rodu še vedno upravljala najstarejša rodovna posestva. Poznamo pa jih tudi kot Štajerske grofe, po njihovem gradu Steyrju ob spodnji Anizi. Ta rod je končno dosegel politično združitev Štajerske, njeno osamosvojitve ter povišanje v vojvodino. Traungavci so zelo verjetno najstarejši izmed zgoraj obravnavanih štajerskih rodov, ter nasledniki karolinških Ariboncev, ki so po madžarski zmagi upravljali bavarski Traungau, ki je postal mejna pokrajina ob Donavi ter je mejila na Madžare. Ker ima večina pomembnih članov te rodbine ime Otakar, jih zgodovinarji kličejo tudi Otakarji.

Prvi Traungavec na Štajerskem se imenuje že leta 904, torej še v zadnjih letih karolinške vlade in pred madžarsko zmago nad bavarsko-karantansko vojsko tri leta nato. Darilya listina seveda zopet ni važna za Slovence le zato, ker prvič omenja Traungavce, temveč tudi zaradi uporabe slovenskih imen v latinskem tekstu in to za kraje v leobenski grofiji na Gornjem Štajerskem. Leta 904 je kralj Ludvik daroval Arbu ("Arpo") sinu grofa Otakarja ("Otacharii") v Otakarjevi grofiji v Leobenski, ali bolje, Ljubenski dolini ("in ualle quae dicitur Liupinatal") dvajset kmetij z vsemi pritiklinami. Te kmetije so se mu odmerile v kraju Zlatenu ("in loco Zlatina dicto"), kjer je bil tudi z zidom obdan dvor, to je tam, kjer se potok Zlatina ("riuus eiusdem nominis Zlatina") izliva v reko Muro ("in flumen Muora") ter v vasi "Costiza", današnjem Gosu, ter na obeh straneh reke Mure. (F. Kos, Gradivo II, št. 337, str. 261). Istega grofa Otakarja pa je kralj Ludvik leta 903 ali 904 imenoval za kraljevega odposlanca, skupno s salzburškim nadškofom Teotmarjem in passavskim škofom Burkhardom, kar je bila velika odlika in priča o velikem ugledu njegovega rodu. (Isti Gradivo II, št. 341, str. 263-66).

Traungavci pa niso prevzeli vse Wels-Lambaške dediščine. Postali so mejni grofje Karantanske krajine in upravniki štirih grofij ob gornji Anizi in gornji Muri,

dočim so Pittensko grofijo prevzeli Formbachi, druga mogočna plemiška rodbina, ki je bila v svaštvu z Wels-Lambachi.

Relativna moč Traungavcev

Oglejmo si torej, kako močni in bogati so bili Traungavci, ko so okoli leta 1050 postali mejni grofje. Mejni grofje Karantanske krajine so bili takrat že dedni in podrejeni direktno kralju ali cesarju. Z Veliko Karantanijo jih je vezala le še zelo rahla vez. Poleg krajišniške oblasti, so bili še upravitelji štirih severnih grofij, ki pa so še vedno obstajale kot samostojne enote in so v njih živele plemiške družine, ki so imele več oblasti kot traungavski upravitelji. Njihova moč je torej slonela na njihovi krajišniški oblasti in odvetništvu mnogih bogatih samostanov tako admontskega ob gornji Anizi, gartenskega blizu njihovega gradu Steyrja, St. Lambrechta v breški grofiji kakor tudi Jurkloštra in Žič. Res je, da so Traungavci imeli mnogo svoje alodialne zemlje v leobenski grofiji pa tudi povsod drugod, niso pa bili najbogatejši, mogoče niti med najbogatejšimi. Drugi Aribonci, ki so bili zelo razvejani in s katerimi so bili Traungavci najbrže v sorodstvu, so imeli več posesti. Pa tudi njihovi sosedje Eppensteinci, ki so imeli svoja posestva v judenburški grofiji, so bili najbogatejši in prav tako mogočni, če ne še bolj; čeprav jih je zadel leta 1035 hud polom, so si pa znatno opomogli, ko je leta 1077 Liutold, vnuk odstavljenega Adalbera, postal karantanski vojvoda. Pa tudi posestva Formbachov, ki so vladali v Pittenski grofiji, so bila vsaj tako velika kot traungavska.

Prva velika sprememba v korist Traungavcev je prišla leta 1122, ko so izumrli mogočni Eppensteinci. Večino njihove posesti so podedovali Traungavci, ostalo z vojvodskim naslovom pa Spanheimi. Posebno važna je bila strnjena posest v judenburški grofiji, ki je ležala prav poleg strnjene traungavske posesti v leobenski grofiji. Traungavci pa so podedovali tudi eppensteinska posestva v Karantanski krajini, in del posestev na Koroškem. S tem so postali najmogočnejši rod v Karantanski krajini. Še istega leta so nato združili štiri severne grofije (aniško, judenburško, leobensko in muriško) s Karantansko krajino.

Otakar III

Bogate dediščine so si Traungavci pridobili tudi za vlade Otakarja III. (1130-1164). Petindvajset let po eppensteinski dediščini je Otakar III. podedoval posestva podravskega Spanheimov. Njegov stric po materini strani, Bernard Spanheimski, se namreč leta 1147 ni vrnil s križarske vojne in Otakar III. je podedoval dravsko dolino od Labodnice do Maribora, s tem pa je bila zvezana tudi pridobitev odvetništva nad Št. Pavelskim samostanom v Labodski dolini in nad proštijo v Doberli vasi v junski grofiji. Poleg tega je dobil Otakar po Spanheimu obsežno gospodstvo Laško in odvetništvo nad sazburško posestjo na Ptujskem polju in nad mestom Ptujem. Dobrih deset let pozneje, leta 1158, pa so iz-

umrli mogočni Formbachi, po katerih je Otakar podedoval Pittensko grofijo. Zato pa tudi zgodovina po pravici pripisuje Otakarju III., da je položil temelje Štajerski deželi. Pod njegovo vlado ni bilo več nobenega rodu, ki bi lahko tekmoval s Traungavci.

Poleg dediščin je povečala traungavsko oblast tudi razširitev njihovih fevdalnih pravic kot fevdnih gospodov nad drugimi plemiškimi rodbinami. Staro svobodno plemstvo, ki je imelo svojo lastno posest (alodij), je to izročalo Traungavcem ter jo nato prejemalo nazaj v fevd. Tako so postali Traungavci, zlepa ali zgrda, fevdalni gospodje nad veliko večino vsega ozemlja, ki so ga upravljali kot mejni grofje. Večina članov starega svobodnega plemstva so tako postali traungavski ministeriali. Le redki rodovi so si ohranili svoje alode. Med take lahko štejemo svobodne žvoneške gospode (bodoče celjske grofe in kneze) na današnjem slovenskem ozemlju ali gospode iz Peggava severno od Gradca na vzhodni strani reke Mure. Vendar nobena rodbina starega svobodnega plemstva, ki se ni podredila pod fevdalno oblast Traungavcev, ni bila tako mogočna, da bi lahko vodila svojo neodvisno politiko, ali pa tekmovala in se upirala Traungavcem.

Oblast Traungavcev se je v glavnem naslanjala na njihove ministeriale. Med njimi pa so bile nekatere rodbine dosti močnejše kot ostanki starega svobodnega plemstva. Kot bomo videli, so se prvimi, iz starega plemstva izhajajočim ministerialom, kmalu pridružili tudi nesvobodni ministeriali, o čemer bo več govora pozneje. Tako stari kot novi, posebno pa neodvisni ministeriali, so se borili za enotni pravni red, ki bi dal nesvobodnim ministerialom iste pravice kot so jih imeli svobodni, in to na celotnem ozemlju, ki so ga Traungavci upravljali. Zato so tudi ministeriali predstavljali glavno gonilno silo, ki je strmela za tem, da bi se vse traungavsko ozemlje spremenilo v politično pravno enoto, ali deželo, s svojim lastnim pravom in lastnimi institucijami.

Da bi postali pravi deželni knezi, so si Traungavci morali pridobiti čim več privilegijev in celo nekatere regalije, to je takih pravic, ki so drugače pripadale le kralju ali cesarju. Kot vemo je že v začetku 11. stoletja prenehala oblast karantanske vojvode nad Karantansko krajino in je bil njen krajišnik od takrat podrejen direktno cesarju. Zato je bilo toliko lažje za Traungavce, da so si pridobili te privilegije in regalije od cesarja. Sem so spadale take pravice kot pravica do sodstva nad plemiči ter do krvnega sodstva, do izkoriščanja rudnikov in solin, do pobiranja novih davkov, mitnin in carin, do kovanja lastnega denarja in do drugih pravic.

Ko je leta 1164 Otakar III. umrl, si je pridobil že večino teh pravic, zato lahko rečemo, da je v resnici že bil deželni knez, čeprav še ni smel uporabljati uradnega naslova. Približno petnajst let pozneje pa je cesar Friderik Barbarosa povzdignil njegovega naslednika Otakarja IV. v vojvodo, Štajersko pa v vojvodino. To se je zgodilo leta 1180, vendar nekaj časa ni bilo čisto jasno, ali je cesar povzdignil le Otakarja osebno v vojvodo, ali pa tudi Štajersko zemljo. Danes se večina zgodovi-

narjev strinja s tem, da je leta 1180 postala tudi Štajerska vojvodina.

Z nastankom Štajerske je Karantanija uradno izgubila del starega ozemlja, ki je bilo samo po sebi večje od osrednje karantanske dežele Koroške. Zato od takrat po vsej pravici naslavljamo karantanske vojvode le še kot koroške vojvode, čeprav v virih ne najdemo nobene letnice ali datuma, do katerega se uporablja prvi naslov in kdaj se začne uporabljati drugi.

Otakar IV (1164-1192) je bil brez otrok in neozdravljivo bolan. Zato je napravil leta 1186 dedno pogodbo, po kateri bodo po njegovi smrti vso Štajersko podedovali avstrijski Babenberžani. Pogodba pa je določala, da morajo vladati vso deželo kot avtonomno enoto, ki mora ohraniti svoj deželni pravni red in institucije. Ta pogodba je postala osnovno deželno pravo in bomo o njej še govorili.

Dejavniki zgodovinskega razvoja

Če na kratko ponovimo, kako so prišli Traungavci do dinastične moči, moramo najprej poudariti, da je bilo treba mnogo ambicije, dela, prebrisanosti in sreče. Čeprav so pripadali najstarejšemu plemstvu, so bili sprva Eppensteinci mogočnejši, saj so bili celo mejni grofje ali krajišniki. Šele ko Eppensteinci izgube krajišniško oblast nad karantansko marko, se začne vzpon Traungavcev, dokler končno sami ne postanejo mejni grofje. To upravno oblast so obdržali v svojih rokah vso dobo, kar jim je pomagalo, da so si počasi podredili druge neodvisne stare plemiške rodbine, ki so postale njihovi vazali, s tem pa so razširili svojo oblast tudi nad zemljo, ki ni bila njihov alodij. Tudi rodbinske zveze so bile važne. Rodbine, ki so bile premogočne, da bi si jih podredili, so pridobili kot svoje zaveznike s pomočjo ženitbenih zvez. Ko so te rodbine izumrle, so postali Traungavci njihovi dediči. Na ta dva načina, s fevdalno podreditvijo in z dedovanjem, je postalo sredi 12. stoletja skoraj vse ozemlje, ki so ga upravljali kot krajišniki tudi njihova zasebna (alodialna) ali fevdalna posest. Velike samostane in druga cerkvena gospodstva, ki so si pridobila od cesarja posebne privilegije in so zato omejevala krajišniško oblast, so si podredili tako, da so postali njihovi odvetniki, kar jim ni le omogočalo, da so dobili kontrolo nad njimi, temveč jim je prinašalo tudi lepe dohodke. Končno so dobili še vojvodsko oblast, z njo pa nadoblast nad vsem svetnim sodstvom. Tako so Traungavci postali dinasti ali dedni vladarji nad štajersko zemljo, ki je postala avtonomna dežela v okviru rimsko-nemškega cesarstva. Dvanajst let pozneje, ko so dosegli svoj višek, pa so že izumrli, njihovo dediščino so prevzeli avstrijski Babenberžani, ki so nadaljevali z združevanjem razkosanih delov karantanske zemlje; vendar pa so tudi oni izumrli, predno so to dosegli.

Končno moram še omeniti kolonizacijsko delo štajerskih krajišnikov. Vse krajišniške družine, Eppensteinci, Wels-Lambachi, Formbachi in Traungavci, posebno pa Eppensteinci in Traungavci, so zelo nagosto naselili bavarske kmete na nenaseljenem in na novo-

osvobojenem ozemlju. Isto vlogo so igrala tudi cerkvena gospodstva. Tako so posebno nove strnjene bavarske naselbine po ravninskem svetu karantanske krajine (ob srednji Muri) odrezale in izolirale stara slovenska naselja v hribovitem svetu v krajini, posebno pa v dolinah gornje Aniže, gornje Mure in Murice. Čeprav so se ta naselja ohranila še vse v trinajsto in štirinajsto stoletje, so le bila odrezana od kompaktno naseljenega slovenskega ozemlja ter so se morala, ena preje, druga pozneje, stopiti s svojo nemško okolico. Bo sledilo.

ZMANJŠANA KAZEN ZA LETALSKO NESREČO

Kazen za najhujše trčenje v zraku so v Zagrebu zmanjšali na polovico. Vrhovno sodišče Hrvatske je 27. aprila delno sprejelo pritožbo Gradimirja Tasića, 28-letnega kontrolorja poletov, ki je 10. septembra 1976 povzročil trčenje dveh potniških letal nad Vrbovcem pri Zagrebu (gl. KT aprila 1977). Tasić je bil 16. maja lani obsojen na 7. let zapora (gl. KT junija 77.). Zdaj mu je vrhovno sodišče zmanjšalo kazen na 3 leta in pol. Potrdilo je tudi oprostilno razsodbo ostalim sedmim iz zagrebske kontrole letanja.

V nesreči nad Vrbovcem je izgubilo življenje 176 ljudi. Eno od letal je bilo DC-9 ljubljanskega podjetja Inex-Adria, ki je prevažalo nemške turiste z Jadrana v Köln. Drugo je bilo trident britanske letalske družbe na poletu iz Londona v Istanbul. Letali sta se zaleтели na višini 10.000 metrov in vsi potniki in posadke so se ubili.

Sojenje pred zagrebskim sodiščem lanskega aprila in maja je povzročilo precej zanimanja v Nemčiji in Angliji, a težka kazen za Tasića je vzbudila proteste med kontrolorji letov po vsem svetu. Čeprav je bil Tasić odgovoren za trčenje, ker je obema letalom odobril isto višino, so se tovariši po svetu zgražali na hudo kazen, češ da samopovečuje pritisk, pod katerim kontrolorji delajo, ne pomaga pa pri preprečevanju nesreč. Mnogi so pričakovali, da bo kazen na priziv znižana (gl. KT oktobra 77.).

Hrvaško vrhovno sodišče je kazen res znižalo, a je odbilo Tasićevo trditev, da so k nesreči pripomogli tudi drugi vzroki. "Brez dvoma je dognano, da do nesreče gotovo ne bi prišlo, če bi Tasić postopal v skladu s pravili kontrole letanja in v skladu z danim položajem in na stopnji svoje profesionalne izkušenosti," je rečeno v obrazložitvi vrhovnega sodišča. Vendar je sodišče vzelo v obzir nekoliko olajševalnih okoliščin, češ da so "do neke mere" pomagala k nesreči tudi neprecizna pravila kontrole letanja, šolanje in način izbiranja delavcev za kontrolorje, kakor tudi preobremenjenost zagrebske oblastne kontrole letanja ter "vrsta drugih okoliščin... pri čemer nedvomno nosi največjo odgovornost Zvezna uprava za civilni zračni promet, kot je pravilno poudarjeno v pritožbi," pravi vrhovno sodišče. (ds)

25. maja so v Beogradu svečano proslavljali Titov rojstni dan, ki se ga pa slavljenec letos prvič ni udeležil, češ da je bil zaposlen. V resnici boleha in počiva na Brionih, kamor so mu prinesli tudi tradicionalno štafetno palico.

SLOVENSKA SKUPŠČINA

Delegati treh zborov skupščine SR Slovenije so se zbrali na prvo sejo v drugem mandatnem obdobju 9. maja. Najprej so razglasili izvolitev predsedstva SR Slovenije. Kot na vseh podobnih volitvah v Jugoslaviji so delegati le potrdili predložene kandidate, ker izbire niso imeli. Predsenik predsedstva je spet Sergej Kraigher, a člani so Viktor Avbelj, Tone Bole, Marjan Breclj, Anica Kuhar, Vida Tomšič in Josip Vidmar, poleg teh pa še France Popit kot predsednik CK ZKS in Mitja Ribičič kot predsednik republiške konference SZDL Slovenije.

Zbor združenega dela je izvolil Emila Tomažiča za predsednika in Ivico Kavčič za podpredsednico. V zboru občin so za predsednico izvolili Silvo Jereb in za podpredsednika Leopolda Slapnika. Družbenopolitični zbor je izvolil Valentino Tomlje za predsednico in Igorja Uršiča za podpredsednika.

Za predsednika skupščine SR Slovenije je bil izvoljen Milan Kučan, ki je dozdej sedel v predsedstvu CK ZKS. Za podpredsednika sta bila izvoljena Jože Globačnik in Ludvik Golob.

Novi predsednik izvršnega sveta (tj. vlade) Slovenije je dr. Anton Vratuša, ki se je vrnil v Ljubljano po daljši službi v Beogradu kot podpredsednik zveznega izvršnega sveta. Zvone Dragan, Vitja Rode, Dušan Siničević in Mara Žlebnik so bili izvoljeni za podpredsednike. (ds)

SKUPŠČINA S.F.R.J.

Po zapletenem stopničastem postopku izbrani delegati so se zbrali v Beogradu 15. maja na prvo sejo skupščine SFRJ. Dobroslav Culafić, 52-letni Črnogorec in dosedanji podpredsednik zveznega izvršnega sveta, je bil izvoljen za predsednika Zveznega zbora. Zoran Polić, 66-letni Slovenec, je bil ponovno izvoljen za predsednika Zbora republik in pokrajin.

Za predsednika skupščine SFRJ je bil izvoljen Dragoslav Marković, 58-letni dosedanji predsednik predsedstva SR Srbije. Podpredsedniki skupščine so 60-letni Bosanec Rudi Kolak, 60-letni Hrvat Ivan Kukoć, 57-letni Makedonec Kiro Hadživasiljev, 56-letni Albanec Sinan Hasani in 58-letni Srb iz Vojvodine Sreta Kovačević.

Janez Lukac, 47-letni Slovenec iz Save pri Litiji, je bil imenovan za generalnega sekretarja skupščine SFRJ. Od leta 1963 je bil sekretar zborov skupščine Slovenije, a od leta 1969 pomočnik generalnega sekretarja zvezne skupščine. Zanimiva je njegova zgodnja kariera, s 14 leti, precej po osvoboditvi, je postal član SKOJa. Potem se je udeleževal na mládninskih delovnih akcijah in je s 17 leti stopil v partijo. To je bilo usodnega leta 1948, ko je Stalin izobčil Tita. Aprila tega leta, pri golobradih 17 letih, je Lukac stopil v službo notranjih zadev, se pravi, kot mlad partijec pomagal preganjati kominformovce med starimi partijci. Diplomiral je pravo in je bil izbran za okrožnega sodnika v Ljubljani.

Tudi Ivan Kukoć, general polkovnik jugoslovanske armade, ima zveze z varnostno službo, a na višji stopnji. (ds)

V domovini je umrla ga, Zdenka Sirčeva, mati našega stalnega sodelavca dr. Ljuba Sirca. Naj počiva v miru.

NEMŠKI TERORISTI V JUGOSLAVIJI

Bonnska vlada je 29. maja izjavila, - in jugoslovanske oblasti so dan pozneje potrdile, - da so bili v Jugoslaviji aretirani štirje nemški teroristi, ki jih išče zahodnonemška vlada, ker da so bili predvidoma vpleteni v ugrabitev in umor industrijca Schleyerja. Čeprav okoliščine, kako je prišlo do aretacije, niso znane, je moč sklepati, da so bili omenjeni teroristi povezani z nemškim teroristom Stefanom Wisniewskim, ki ga je francoska policija prijela 12. maja na pariškem letališču, ko se je hotel vkrcati za Zagreb. (Wisniewskega so Francozi izročili Nemcem). Ta vest nareja svoječasno novico, da so v Jugoslaviji videli famoznega terorista Carlosa, verjetno, ker je bilo že dalj časa znano, da so zapadni teroristi sodelovali s palestinskimi in tudi irskimi teroristi in pri tem uporabljali Jugoslavijo kot svojo bazo. Ostalo je le vprašanje, koliko so bile te akcije znane jugoslovanskim oblastem...

Med Jugoslavijo in Zahodno Nemčijo je bil pred tremi leti podpisan dogovor o izročanju zločincev. Ko je letos 18. maja bonnska vlada zahtevala od jugoslovanske vlade izročitev omenjenih Nemcev, so Jugoslavanji izjavili, da bodo to storili, če jim nemške oblasti izročijo "ustaške zločince", ki se nahajajo v zahodnonemških zaporih. Kot smo občasno poročali, gre pri tem za hrvaške nacionaliste, ki so bili prijeti v zvezi z različnimi atentati ali napadi na jugoslovansko diplomatsko osebo ali imovino.

Predstavniki nemškega pravosodnega ministrstva je izjavil, da ne more biti govora o kakršnikoli zamenjavi aretirancev. (zps)

HRVAŠKI DOLANC

Po petih letih in pol, je zdaj bolehnega Srba Miloša Minića na položaju zveznega sekretarja za zunanje zadeve zamenjal Hrvat Josip Vrhovec, ki so ga v tujini večkrat označevali za "partijskega ideologa". Mož je star nekaj nad 53 let. Kot študent na srednji tehnični šoli je leta 1941 postal Skojevec, dve leti pozneje pa je odšel v partizane. 1945 je bil sprejet v partijo. Po demobilizaciji je nadaljeval s študijem ekonomije in ga zaključil na inštitutu za družbene vede pri CK ZKJ v Beogradu.

Nato je novinaril pri zagrebškem VJESTNIKU, kmalu postal glavni urednik VJESNIKA U SRIJEDU, bil dopisnik v Londonu in New Yorku in 1968 postal glavni urednik VJESNIKA.

1970 je postal član izvršnega komiteja CK ZKH, bil udeležen pri likvidaciji hrvatskog proleca in takratnega hrvatskega političnega vodstva (v partiji in vladi), nakar je 1971 postal sekretar izvršnega komiteja CK ZKH, leta 1975 pa član predsedstva CK ZKJ, kjer je bil zadolžen za idejno in teoretično delo v partiji. (ds)

Londonska *Naša Reč* je maja meseca objavila zanimivo pismo ki ga je Mihajlo Mihajlov poslal Beograjski konferenci.

DVAKRAT HOXHA ?

Albanec s Kosova Fadil Hoxha je bil 15. maja izvoljen za podpredsednika predsedstva SFRJ za eno leto. Zamenjal je Vojvodinca Stevana Doronjskega, ki je bil na tem položaju od 16. maja lani. Po ustavi se člani predsedstva SFRJ izmenjujejo na položaju podpredsednika vsako leto. Podpredsednik v nekaterih primerih nadomeštuje predsednika Tita in če bo Tito umrl, bo prevzel funkcije predsednika. Tako obstaja možnost, da bosta na Balkanu dva predsednika Albanca in oba se pišeta Hoxha : Enver v Albaniji in Fadil v Jugoslaviji. Kljub istemu imenu se bosta gledala kot pes in mačka. (ds)

KAKO POSLOVATI S SOVJETI...

Koncem maja je v visoki starosti umrl lord Strang, ki je bil mnogo let stalni podtajnik britanskega zunanjega ministrstva. Kot diplomat je imel veliko posla s Sovjeti, pa je zanimivo, kako je opisal svoje izkušnje :

"Če hočete nekaj predlagati Sovjetom, morate biti gotovi da je predlog trdno zasnovan na dobro premišljeni politiki ; - da je, dalje, izražen v obliki, ki jo je mogoče dobro prevesti v ruščino ; - da ste dobro pripravljeni, braniti ga proti nepopustljivi sovjetski kritiki, pa naj bo ta bistrumna ali neumna, ko že meji na absurd ; - da imate potrpljenje, ponoviti ga znova in znova, z istimi besedami, in ga braniti s takšno vztrajnostjo, dokler ne utrudite svojega nasprotnika, ker ga boste samo na ta način prepričali, da zares mislite, kar govorite, in da bo on lahko tvegala in poročal svoji vladi, da mu ni uspelo, da bi vas prepričal o nasprotnem." (zps)

SMRT MARIBORSKEGA ŠKOFA

13. maja je umrl mariborski škof dr. Maksimilijan Deržečnik. Star je bil 74 let in je prišel iz Ribnice na Pohorju. Študiral je v Rimu in postal docent za biblični študij Stare zaveze. Ob razsulu Jugoslavije je bil aretirani in preko Rajhenburga izgnan na Hrvaško, kjer se je zanj zavzel pok.škof Stepinac. Decembra 1946 je bil postavljen za pomožnega škofa in marca 1949 je kot apostolski administrator nasledil pok. Ivana Tomažiča, mariborskega škofa, 1960 je pa postal redni škof. Med verniki je bil zelo priljubljen in veliko si je prizadeval za cerkveno edinost.

Kot smo lani poročali, je vrhovni dušni pastir za izseljene Slovence msgr. Ignacij Kunstelj zapustil Britanijo in se preselil v Stuttgart. Pozneje je prosil, da ga razrešijo njegove funkcije. Na njegovo mesto je Vatikan postavil ljubljanskega pomožnega škofa dr. Stanka Leniča, ki je bil doslej že delegat slovenskih škofov za dušno pastirstvo med izseljenci in zdomci. (ds)

V domovini so se zvrstili vsi kongresi regionalnih partij, počeni s kongresom ZKSlovenije v začetku aprila in končujoč s kongresom ZKSrbije koncem maja. O vseh kongresih bomo poročali prihodnjic. Proti koncu junija bo potem kongres ZKJugoslavije v novi kongresni dvorani.

POZDRAV IZ ARGENTINE

Ob tridesetletnici društva "Zedinjena Slovenija" v Buenos Airesu pošiljamo njeni člani vsem rojakom po svetu, v domovini ali že v svetu rojenim, vsem, ki v svojih srcih nosijo ideale svojih svobodnih očetov in dedov, vsem, ki se zavedajo, da slovenstvo ni le kri ali folklor ampak zakoličenost v zavesti naše skupne slovenske usode ter privolitev vanjo - nadvse prisrčen pozdrav.

Še poseben pozdrav želimo poslati našim bratom v domovini, tem, ki skozi vsa ta desetletja čuvajo v sebi in v svojih otrocih ogenj ljubezni do narodnih in verskih svetinj, boreč se proti toku, oblastem, s širjenjem materializma, z rezanjem korenin vsemu, kar bi moglo roditi svobodo.

Člani društva "Zedinjena Slovenija" bratsko pozdravljamo vse druge svobodne slovenske organizacije v emigraciji. Moč vsake organizacije, na kateremkoli od petih kontinentov že živi, in ne oziraje se na njeno številčno moč, ampak na duha, ki jo povezuje, je opora vsem ostalim svobodnim slovenskim organizacijam po svetu. Toda, ko z vsem srcem podpiramo rast te naše "Slovenije v svetu", ponovno poudarimo - tako našim prijateljem, ki se kdaj bojijo, kakor našim nasprotnikom, ki bi si tega želeli... - da zamisel "Slovenije v svetu", vsak dan močnejše ni noben pobeg od nujnega aktivnega dela za čimprejšnjo svobodo naroda doma.

Način dela "Slovenije v svetu" je različen od dela v domovini, kakor je življenje v emigraciji drugačno od življenja na rodni zemlji. Kot politična emigracija se zavedamo, da je naše poslanstvo osvoboditev Slovenije. Pri tej nalogi pa ne uporabljamo orožja ampak neizmerno moč resnice. Zavedamo se dolžnosti pričevanja pred svetom, da je komunizem največja nesreča za slovenski narod, kateremu je povzročil množico nedolžnih žrtev. Če je res kdaj za druge emigracije veljalo, da žal niso ničesar pozabile, pa se tudi v svetu ničesar naučile - z našo ni tako. Če česa nismo pozabili, je zato, ker tistega ne smemo. Bog ve, da to ni sovraštvo do nikogar, ampak iz pravilne ljubezni do resnice, do nas samih in do vsega našega naroda.

V tridesetih letih smo kdaj menjali način dela, nikdar pa zapustili svojih načel niti ne osnovnega cilja: z

širjenjem zdrave narodne zavednosti, ter s poglobljanjem krščanstva v nas, doseči končno zmago nad sovražnikom človeka in narodov, nad komunizmom. Naše politične emigracije bo konec šele takrat, ko bo prenehal vzrok zaradi katerega se je rodila, ko bo spet zavladovala svoboda nad našim narodom. Naša moč, kot članov majhnega naroda je v visoki kakovosti našega dela, moralni klenosti, kulturni globini, trdni povezanosti med seboj, zasidranosti v preteklost in v veri v narodovo življensko silo. To je slovenska pot.

Zavedamo se, da ni nobeno delo za skupno dobro možno brez stalnega moralnega preroda v nas samih. Vemo pa tudi, da nikdar ni bila in da tudi danes nikjer na svetu ni možna svoboda vesti, vere in kulture, če prej ne pride do politične svobode.

Zavedamo se, da nobeno naše delo ne bo rodilo zdravega sadu, dokler mirno in z ljubeznijo ne pristanemo na usodo, ki nam je bila dana. Vemo pa tudi, kako je ista usoda preko trpljenja očistila naša srca in um, dala pa tudi možnost za širino vizije in za delovanje kakršnega doslej nismo poznali.

Zavedamo se, da noben narod na svetu ni povsem neodvisen in zavračamo vsako iluzorno in nerealistično iskanje rešitev, vemo pa tudi, da imamo pravico in možnost, da pridemo do nujne narodne samostojnosti. Z narodom je kot s človekom: pride doba, ko mora prevzeti nase vso težo lastne odgovornosti; sicer ne dozori in je nevarnost, da propade. Vemo, da še noben narod ni izginil, če je le hotel živeti, in da vera v lepšo bodočnost našega naroda ne more opešati, če je v nas upanje. Upanje pa je večno, kadar je v nas - ljubezen. Slovenska tisočletna usoda plavati proti toku masovnih pritiskov, nas je usposobila za samostojno življenje v svetu, ki ne trpi svobodnjakov, tako v okviru marksističnih diktatur, kakor v standardiziranem svetu konsumne družbe.

Zavedajoč se svojega poslanstva, vseh težav, ki nam jih to nalaga, pa tudi veličine trenutka, v katerega nas je Bog postavil, pozdravljamo vse svoje brate doma in po svetu z reko "Ziveti in umreti za slovenstvo!". Ni bil Slomšek edini, ki je pred stopetdesetimi leti tako mislil, je pa bil on tisti, ki je naglas izrekel geslo, katero je za našo osebno in narodno rast danes prav tako - kakor takrat - življensko nujno.

S pogumom v srcu smo blizu vseh pogumnih slovenskih src!

ZEDINJENA SLOVENIJA

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD, ENFIELD, MIDDX. ENGLAND Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih

Avstralija	6.00 (9.00)	Francija	30.00	Kanada	7.00 (10.00)
Avstria	100.00	Italija	4000.00	Nemčija	16.00
	U. S. A.	7.00 (10.00)	Vel. Britanija	3.00	

Ostale evropske države: 3 funte (sterling) v odgovarjajoči valuti. Južna Amerika: 3 funte (sterling), letalsko 4 funte oziroma odgovarjajoča valuta. - Naročnino v Sev. Ameriki je treba poslati na naslov:

Mr. V. Kremzar, 11047 - 110 Street, Edmonton, Alta, Canada.

Naročnina v evropskih državah je plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave. V ostalih državah: po navodilu uprave.

KLIC TRIGLAVA prodajajo - v Trstu: Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan
- v Gorici: Katoliška knjigarna, Piazza Vittoria 20
- v Celovcu: Mohorjeva knjigarna, Viktringer Ring 26